

**A 2022. évi
Országos Statisztikai Adatfelvételi Program (OSAP)
teljesülése**

2023. december

Bevezetés

A Központi Statisztikai Hivatal (KSH) 2014 óta évente, a hivatalos statisztikáról szóló 2016. évi CLV. törvény (a továbbiakban: Stt.) hatálybalépését követően, azzal összhangban készít összefoglaló elemzést az Országos Statisztikai Adatfelvételi Program (OSAP) teljesüléséről. Ez a Hivatalos Statisztikai Szolgálat (HSSz) egészének, beleértve a KSH-t is, a statisztikai feladatellátásáról számot adó jelentés. Az összefoglaló jelentést a KSH a Nemzeti Statisztikai Koordinációs Testület (NSKT), valamint az Országos Statisztikai Tanács (OST) egyetértésével teszi közzé.

Az elemzés forrása a KSH nyilvántartása az OSAP tartalmáról, továbbá az adatfelvételek¹ felelősei által kitöltött értékelő kérdőívek, illetve az egyéb, rendelkezésre álló nyilvántartások. A kérdőívek a 2022-ben végrehajtott vagy végrehajtani tervezett adatfelvételeket vizsgálják, kivéve azokat az adatfelvételeket, amelyeknél az adatok – azok határidejére tekintettel – a kérdőívek kitöltésekor még nem érkeztek be. Ezekben az esetekben az elemzés adatai a 2021-ben végrehajtott felvételekre vonatkozó adatokat tükrözik.

Összességében megállapítható, hogy a 2022-es vonatkozási évre szóló OSAP a terveknek megfelelően valósult meg. Ki kell emelni, hogy az OSAP az Stt-ben foglaltak alapján, valamint az annak végrehajtását szolgáló 184/2017. (VII. 5.) Korm. rendelet hatálybalépésével lényeges átalakuláson ment át, tartalma a statisztikai adatfelvételeknek az új jogszabályon alapuló, egységes kezelése révén jelentősen bővült. A statisztikai adatátvételek száma évről évre folyamatosan növekszik, ezzel párhuzamosan a statisztikai adatgyűjtések lassú csökkenése figyelhető meg. A folyamat összhangban van az Stt-ben előírtakkal, amely szerint csakis akkor lehet elsődleges adatforrást használni, ha nincs olyan másodlagos adatforrás, amelyből a kívánt adatok előállíthatók.

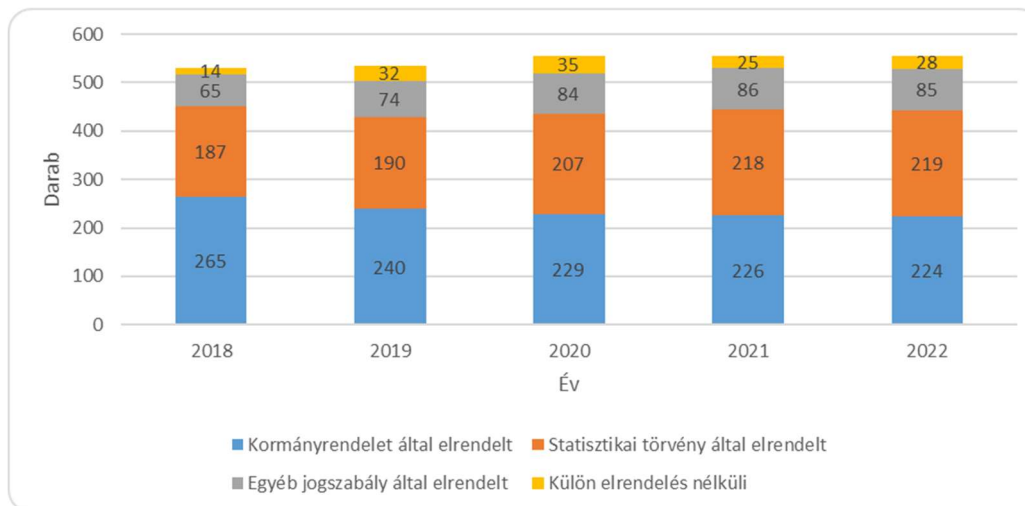
Az új szemléletű OSAP egységes eszkézként nyilvántartja a hivatalos statisztika összes adatfelvételét, egységes struktúrában, a Központi Statisztikai Hivatal által kialakított metaadat-nyilvántartási és dokumentálási rend szerint.

Az adatgyűjtések és adatátvételek alakulása

2022-ben 556 adatfelvétel végrehajtását rendelte el az OSAP, ebből 241 adatgyűjtés és 315 adatátvétel volt. Ahogy az 1. ábrán is látható, az előző évhez képest az adatfelvételek száma eggyel több lett, ugyanakkor darabszámuk az elrendelésük jogalapja szerint módosult. Ennek az az oka, hogy a HSSz tagjainak egyre inkább az a céljuk, hogy adminisztratív nyilvántartásokból származó adatokból állítsanak elő hivatalos statisztikai adatokat.

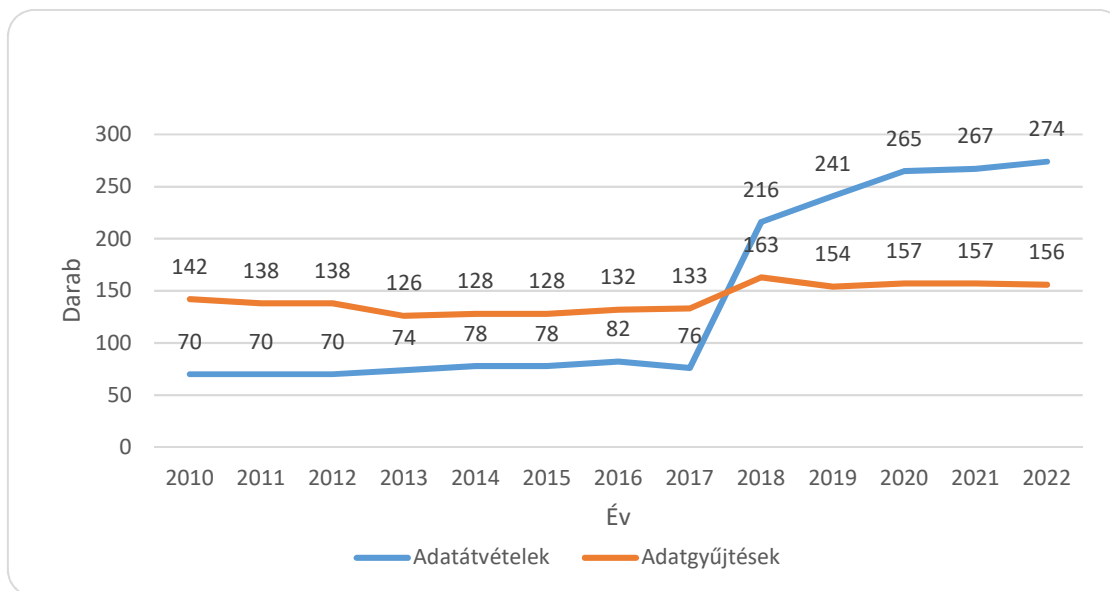
¹ Statisztikai adatfelvétel: egy adott sokaság adott időszakra vagy időpontra vonatkozó ismérveinek gyűjtése egy társadalmi, gazdasági vagy környezeti jelenség statisztikai megfigyelése céljából, különböző adatforrások felhasználásával. Ezen belül adatgyűjtés a statisztikai adatfelvétel által meghatározott sokaság adott időszakra vagy időpontra vonatkozó ismérveinek összegyűjtése a kiválasztott adatszolgáltatók megkérdezésével vagy közvetlen megfigyeléssel; adatátvétel a statisztikai adatfelvétel által meghatározott sokaság adott időszakra vagy időpontra vonatkozó ismérveinek meghatározásához más szervezet által nyilvántartott vagy összegyűjtött adatok átvétele, felhasználása.

1. ábra Az OSAP tartalma 2018-2022 közötti időszakban

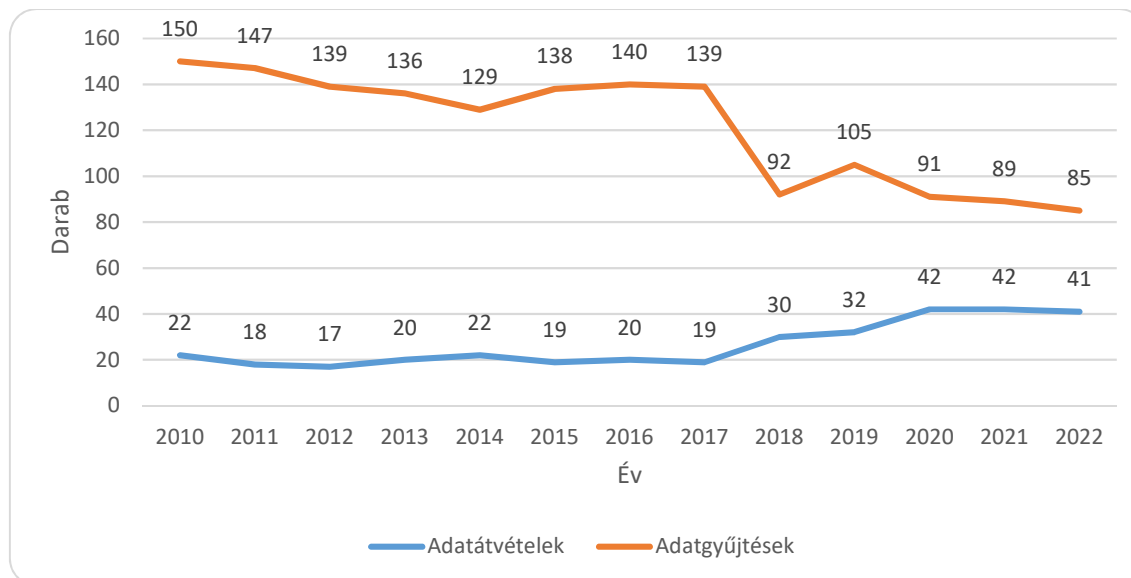

A 2. és a 3. ábrán összesítve látható az elmúlt 12 évben az OSAP-ban elrendelt adatgyűjtéseknek és adatátvételek számának alakulása, külön a KSH-ra és a KSH-n kívüli HSSz-tagokra, szemléltetve a 2022. évi változásokat az előző évekhez képest. 2022-ben az egy évvel korábbihoz viszonyítva a KSH adatátvételeinek száma tovább nőtt, a KSH-n kívüli HSSz-tagok adatátvételeinek száma eggyel kevesebb lett, míg az adatgyűjtéseké a KSH-ban és a HSSz többi tagjánál egyaránt csökkent.

2. ábra A KSH adatfelvételeinek alakulása

3. ábra A KSH-n kívüli HSSz-tagok adatfelvételeinek alakulása

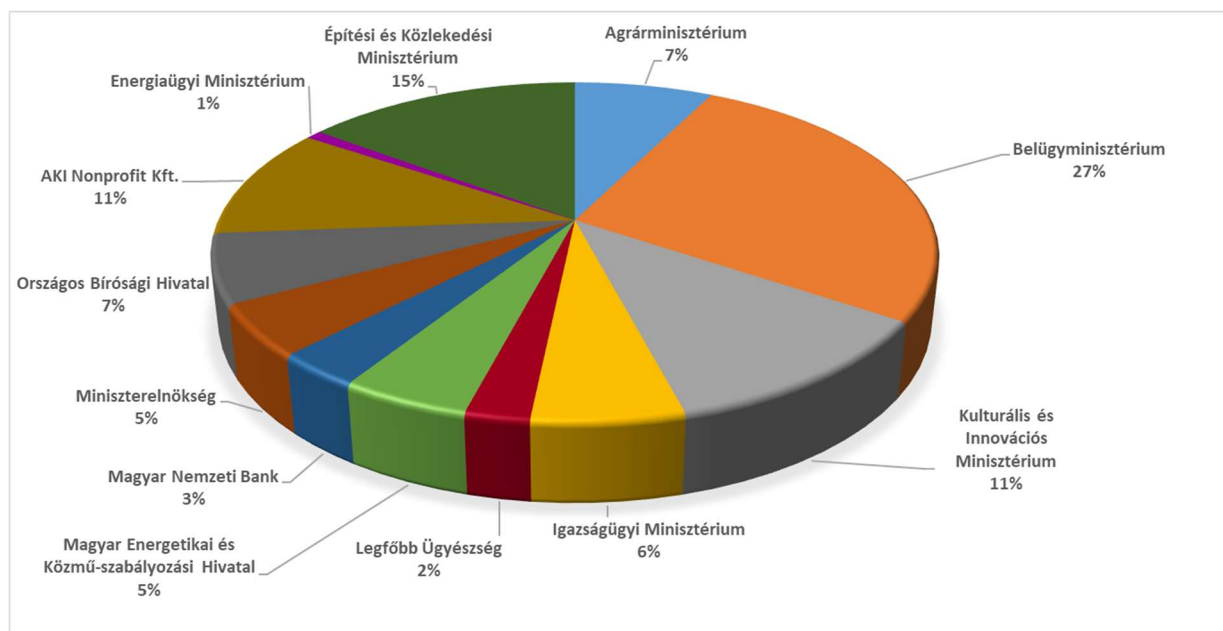
2022-ben a kormányrendeleti részben 224 adatfelvétel elrendelése történt meg. Ez a szám az évek során szinte folyamatosan csökken, mivel az adatátvételek elrendelése nem kormányrendeletben történik, és az elmúlt években a HSSz tagjai folyamatosan keresik azon adminisztratív adatforrásokat, amelyek kiválthatják az adatgyűjtéseket, ezáltal csökkentve az adatszolgáltatói terheket is.

1. tábla A kormányrendeletben elrendelt adatfelvételek száma a végrehajtó szerint

Adatfelvétel végrehajtója	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
KSH	214	209	142	135	139	135	137
A HSSz KSH-n kívüli tagjai	160	158	123	105	90	91	87
Összesen	374	367	265	240	229	226	224

(darab)

4. ábra Az adatfelvételek megoszlása a HSSz KSH-n kívüli tagjai között, 2022

A HSSz KSH-n kívüli tagjai esetében 2022-ben a Belügyminisztériumhoz (BM) tartozott a legtöbb adatfelvétel (27%), ezt követték az Építési és Közlekedési Minisztérium, a Kulturális és Innovációs Minisztérium, valamint az AKI Nonprofit Kft. (ÉKM 15%, KIM és az AKI, 11-11%). Az arányok eltérőek az előző évihez képest, tekintettel arra, hogy a minisztériumok feladatellátásában jelentős változások történtek 2022-ben.

A kiküldött 556 teljesülési kérdőívből 550 érkezett vissza a KSH részére. Az elemzéshez beérkezett kérdőívek alapján 2022-ben 526 adatfelvétel valósult meg, az összes elrendelt adatfelvétel 95%-a. 24 esetben az adatfelvételek nem valósultak meg 2022-ben. A megvalósult 526 adatfelvételből 463 esetben a teljesülési kérdőív kitöltéséig a feldolgozás is befejeződött, ez az összes, 556 darab adatfelvétel 83%-át tette ki. Szinte az összes ilyen esetben a már előállt előzetes adatokról készítették el a teljesülési kérdőíveket. 63 olyan adatfelvétel volt, amelyek esetében az adatszolgáltató teljesítésre előírt határideje későbbi időpontra esik, mint a teljesülési kérdőív visszaküldésének határideje, illetve a beérkezett adatok feldolgozása még nem zárult le.

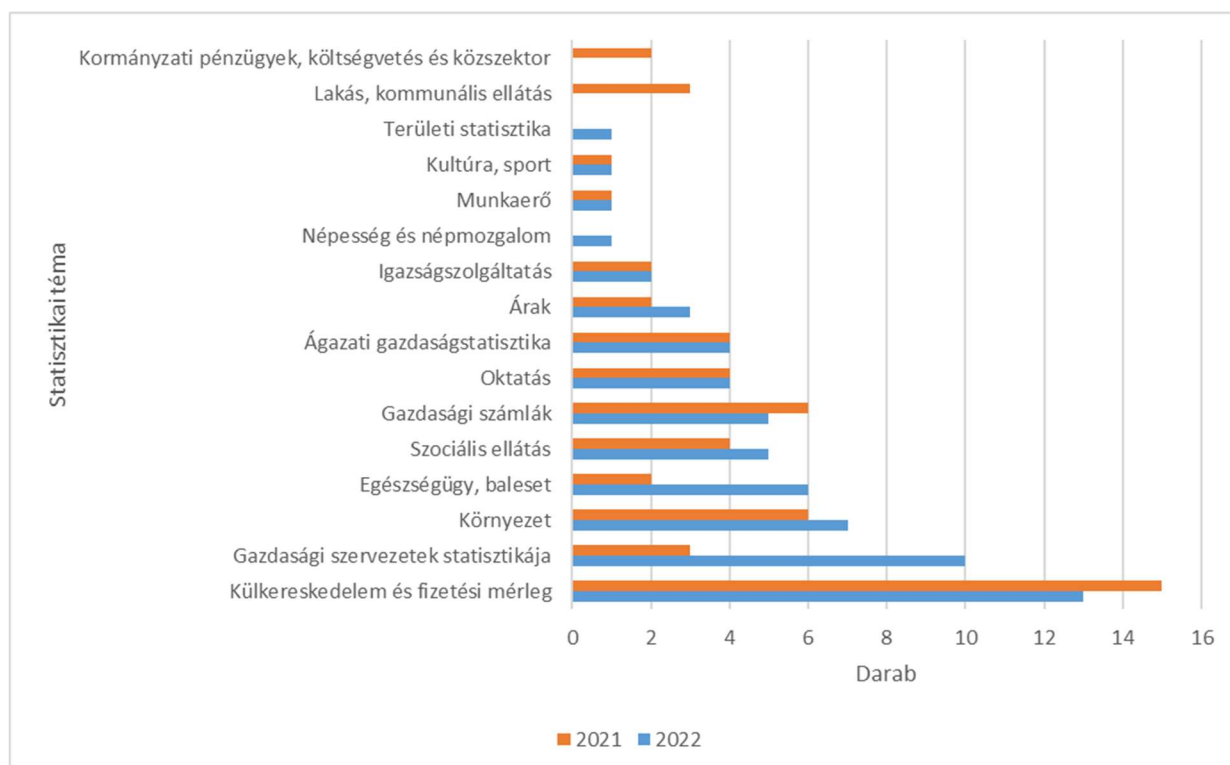
A fentiek alapján az időszerűség tekintetében megállapítható, hogy összességében a 2022-es tárgyév, mint vonatkozási időszak adatainak feldolgozása, a t+8. hónapra döntő többségében megvalósult (hasonlóan az előző évekhez).

A feldolgozás elmaradásának további okairól a kérdőívek kitöltői a leggyakrabban azt a visszajelzést adták, hogy az előzetes adatok már rendelkezésre álltak, viszont az adatok teljes körű feldolgozása még nem fejeződött be, előzetes és utólagos ellenőrzések és adattisztítások voltak még folyamatban az érintett adatfelvételek vonatkozásában. Ez jellemzően nem késedelemből következett, hanem az eltérések az egyes adatfelvételeknél megfigyelhető adat-előállítási folyamat természetéből fakadtak.

A HSSz-tagok által még fel nem dolgozott adatfelvételeket – ami a HSSz-tagok elrendelésében lévő összes adatfelvétel 13%-át érintette – az 5. ábra mutatja be szakstatisztikai téma szerint. Az adatfelvételek beérkezési határidejének különbözősége miatt jelen értékelésnél a teljesülési kérdőívek kitöltési határideje került figyelembevételre a fel nem dolgozottság vizsgálatakor.

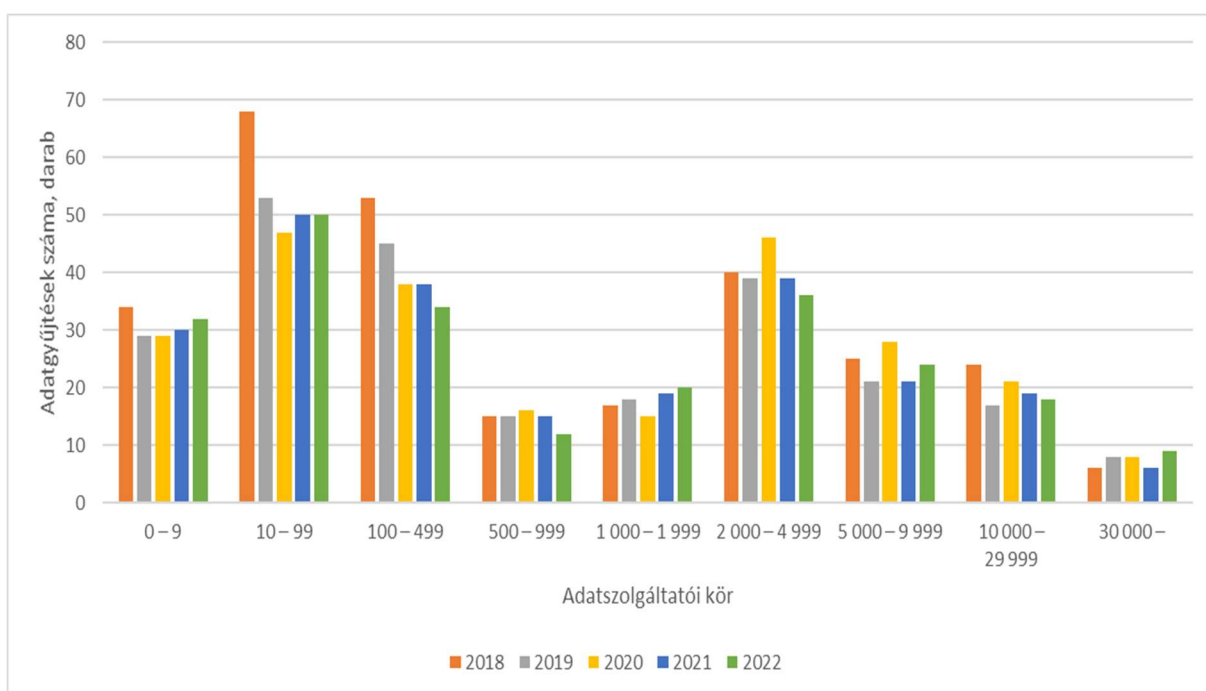
A legnagyobb arányt a külkereskedelem és a fizetési mérleg, valamint a környezetstatisztika témájú adatfelvételek képviselték, ugyanakkor ezen adatfelvételek esetében a feldolgozás a kialakított ütemterv szerint haladt, illetve a felvételek teljes körű jellegére vezethető vissza a pillanatnyi fel nem dolgozottság ténye. (A kijelölt összes adatszolgáltatótól szükséges összegyűjteni a kitöltött kérdőíveket, ez okozhat a feldolgozásban időbeli elcsúszást.) A legtöbb esetben a kérdőív kitöltésekor az előzetes adatok publikációja már megtörtént.

5. ábra A még fel nem dolgozott adatfelvételek szakstatisztikai témák szerinti alakulása, 2021-2022

Az adatszolgáltatói terhek mérésére, azok megítélésére az értékelő kérdőívben két kérdésblokk szolgált. Az adatszolgáltatók tényleges számát célszerű külön vizsgálni az adatgyűjtések körében (6. ábra és a 2. tábla). Az adatátvételek körében az elemzés a teljesítendő feladatok számát, valamint a feladatok határidőre történő teljesítését, illetve nem teljesítését vizsgálta. Ennek oka, hogy az adatátvételek jellemzően adminisztratív forrásokból származnak, amelyek adatátadásoként több tízezer adathelyet is tartalmazhatnak, viszont ez az adminisztratív jelleg miatt nem jelent kifejezett terhet az adatszolgáltatóknak.

6. ábra Kijelölt adatszolgáltatók száma adatgyűjtések esetén

2. tábla Az adatgyűjtések száma a kijelölt és a tényleges adatszolgáltatók száma szerint, 2022

Adatszolgáltatók száma	Adatgyűjtések száma a kijelölt adatszolgáltatók szerint	Adatgyűjtések száma a tényleges adatszolgáltatók szerint
0-9	32	32
10-99	50	56
100-499	34	36
500-999	12	13
1000-1999	20	13
2000-4999	36	33
5000-9999	24	23
10000-30000	18	13
30000-	9	6

Az adatgyűjtések adatszolgáltatói számának eloszlása ebben az évben is hasonlóan alakult, mint a megelőző években. Az adatgyűjtések közel fele (116 db adatfelvétel) legfeljebb 500 adatszolgáltatót érintett.

2022-ben a 10-nél kevesebb adatszolgáltatói kategóriában továbbra is a csővezetékes, a vízi, közúti, légi és vasúti szállítás, az infrastruktúra, valamint az egészségügyi adatokkal kapcsolatos adatgyűjtések voltak a legjellemzőbbek.

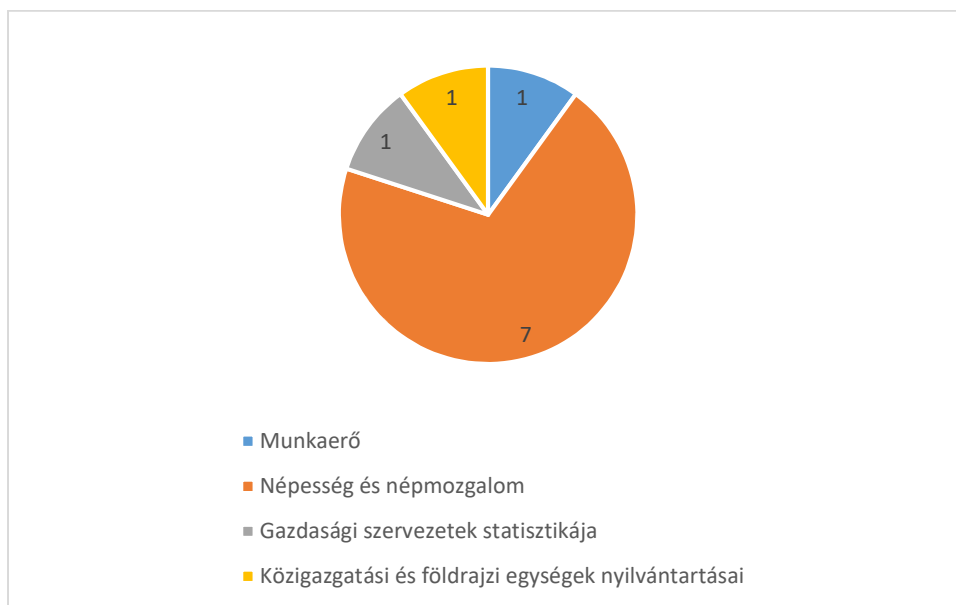
A 10–99 kijelölt adatszolgáltatóval rendelkező adatfelvételeknél sokkal szerteágazóbb témák fordultak elő, például az ágazati gazdaságstatisztikai témákban végrehajtott adatgyűjtések (posta és távközlés, információs és kommunikációs eszközök felhasználása, elektronikus kereskedelem), valamint a lakásstatisztikai témakörökben végrehajtott adatfelvételek (lakások építése, lakások és lakóépületek megszűnése, építési engedélyek, lakáshitelezés) voltak jellemzőek. Emellett például a települések kommunális ellátása (fűtés-, melegvíz-, szennyvíz-, gázellátás) témában, valamint az igazságszolgáltatás témakörben készült adatgyűjtések (bírószágok ügyforgalma, vádlottak, jogerősen elítéltek) is itt jelentek meg.

A következő csoportban (100–499 adatszolgáltató), hasonlóan a 2021-es évhez, a mezőgazdasághoz, gazdasághoz kapcsolódó adatgyűjtések a meghatározóak (állatállomány és állati termékek, növénytermesztés, takarmánygyártás), valamint ugyancsak megjelennek ebben a csoportban is társadalmi témák, a kulturális intézményekre és tevékenységekre (színház, mozi, hangverseny), illetve a szórakoztatásra, a kultúrára (könyv- és lapkiadás, tömegkommunikáció, tv, rádió) vonatkozóan.

A kijelölt és tényleges adatszolgáltatók számának eltéréseiből látható, hogy az adatfelvételek zömében kevesebben válaszolnak az adott adatgyűjtésre, mint ahány adatszolgáltató ki van jelölve. Ennek az is lehet a magyarázata, hogy egyes adatszolgáltatók státuszában a megadott időszakban változás történik, a kijelölést követően valamilyen ok miatt megszűnik az adatszolgáltatási kötelezettsége. Néhány esetben az előző ellentétje is előfordulhat, vagyis a tényleges adatszolgáltatók száma magasabb, mint a kijelölteké (pl. a 1654-es, a 2235-ös, a 2239-es, a 2440-es, a 1438-as számú adatgyűjtések). A szakstatisztikák szintjén ugyanakkor

nincs szignifikáns különbség a nemválaszolási mintázatok között, egyenletesen érintett minden felvétel.

7. ábra Kizárólag postai úton érkező adatgyűjtések száma szakstatisztikai téma szerint

A 7. ábrán a kizárólag postai úton érkező adatfelvételeket láthatjuk szakstatisztikai bontásban, ami 2022-ben 10 darab adatgyűjtést érintett – ez változatlan a 2021-es értékhez képest.

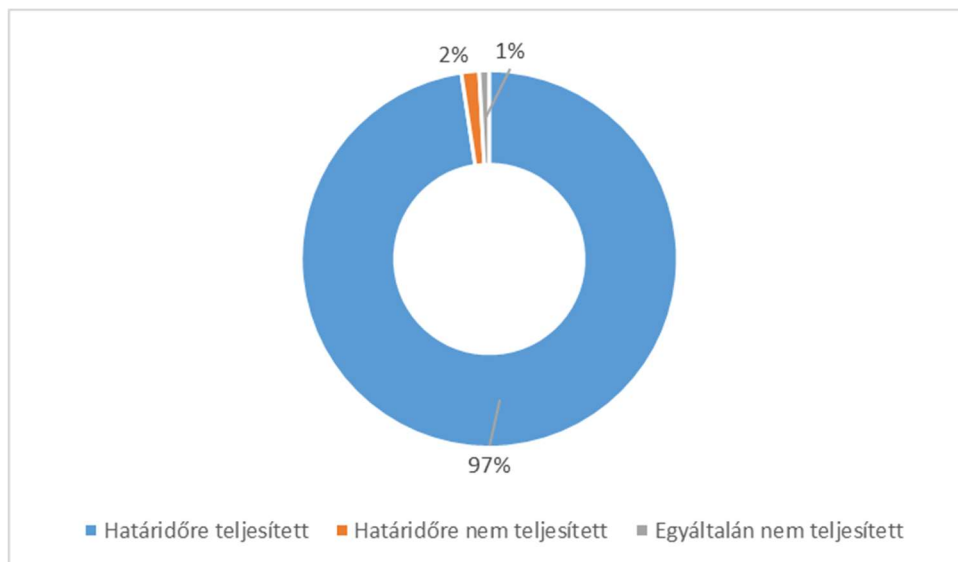
Adatfelvételenként megvizsgáltuk, hány darab érkezett be 2022-ben határidőre, határidőn túl vagy egyáltalán nem. A 3. táblában látható, hogy az adatátvételek adatátadási feladatai 3159 esetben határidőn belül beérkeztek a HSSz elrendelő szerveihez.

Adatfelvételi szinten az összes adatátvétel 99%-a határidőre beérkezett, emellett mindössze 1% azon adatfelvételek aránya, amelyeknél volt olyan adatátadási feladat, ami nem érkezett be határidőre a HSSz szerveihez. Elenyésző azon adatátvételek száma, amelyeket egyáltalán nem teljesítettek.

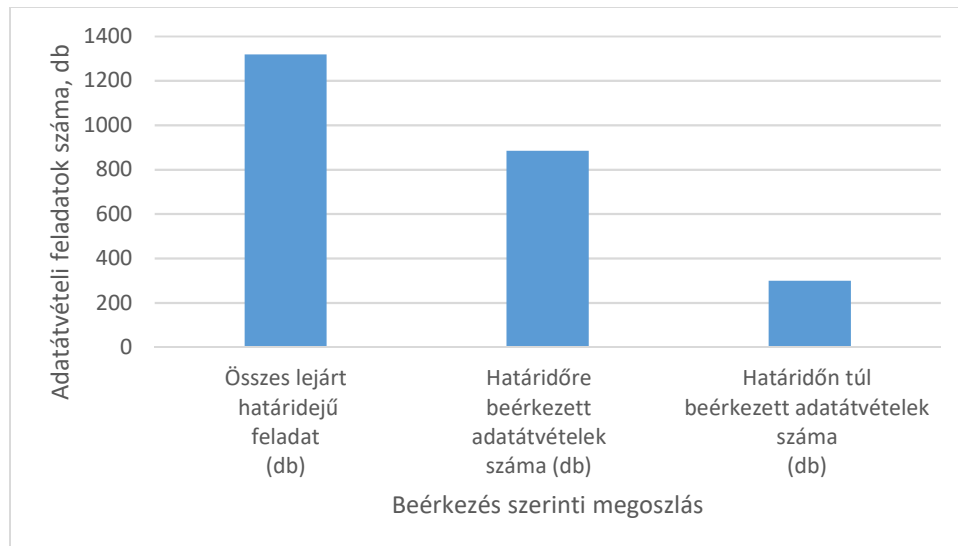
3. tábla Adatátvételek évenkénti esedékesség szerinti alakulása, (darab), 2022

Megnevezés	HSSz	KSH	Összesen
Határidőre teljesített	399	2 762	3 161
Határidőre nem teljesített	2	53	55
Egyáltalán nem teljesített		28	28
Teljesítendő feladatok száma összesen	401	2 843	3 244

8. ábra Adatátvételek évenkénti esedékesség szerinti alakulása, 2022

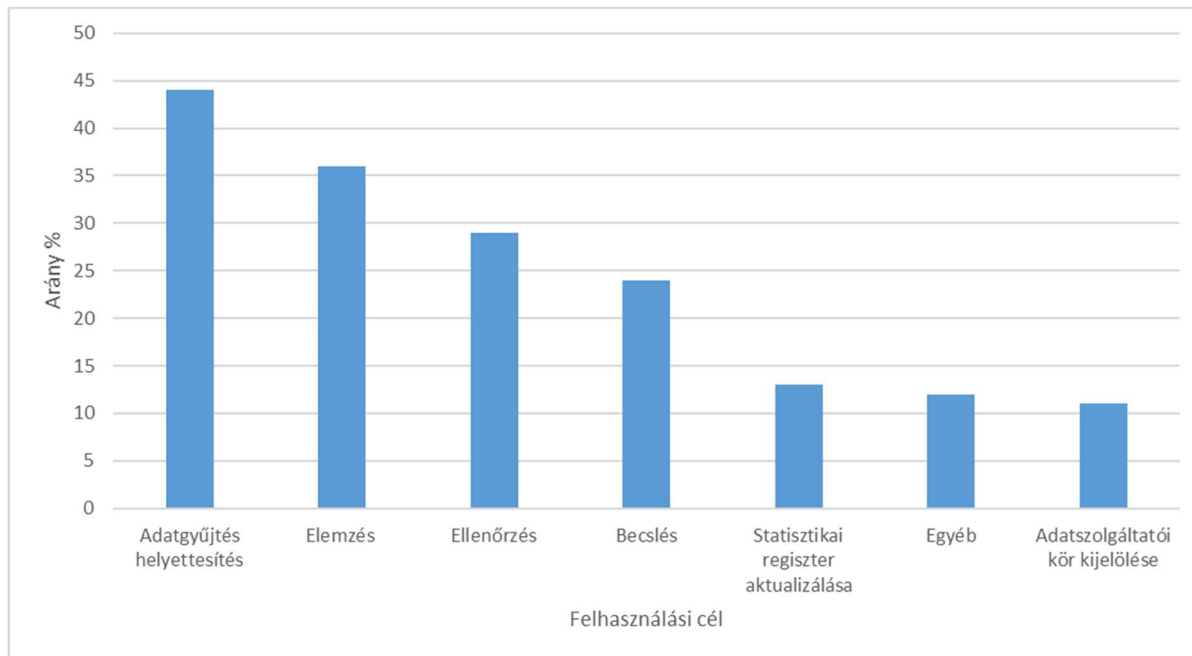

9. ábra A KSH KARÁT-rendszerében teljesített adatátvételi feladatok számai, 2022

A 9. ábrán láthatók a KSH elrendelésében lévő adatátvételek teljesítésére vonatkozó információk a KSH KARÁT-rendszeréből. Összesen 302 adatátvétel esetében 1318 darab adatszolgáltatói feladat volt aktív a 2022-es év zárásakor. Ebből 885 darab érkezett be határidőre vagy előtte és 299 határidő után. 134 feladathoz nem érkezett input adatállomány. Ezeknek egy része valószínűleg más csatornán, keresztül jutott el a KSH-ba, azonban ezeket is minden esetben érkeztetni kell a KARÁT rendszerbe.

10. ábra Adminisztratív adatok felhasználásának célja az összes HSSz által elrendelt adatátvétel számához viszonyítva, 2022

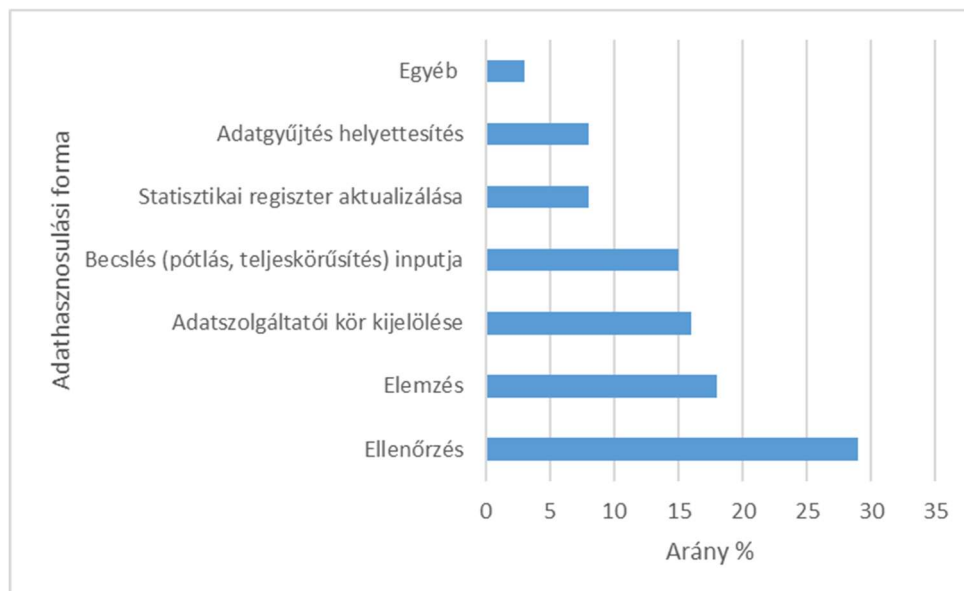

A 10. ábrán az adatátvételek felhasználásának céljait láthatjuk a HSSz-szervek által elrendelt adatfelvételek esetében. A százalékos értékek az ábrán az egyes felhasználási célok tekintetében az összes adatátvétel számához viszonyítva mutatják az adott felhasználási cél részarányát. Egy adatátvétel esetében több választ is megjelölhettek a kollégák. Jellemzően nagy arányú az adatgyűjtés-helyettesítése, az elemzési célú felhasználása az adatátvételeknek, ezt követte az ellenőrzési célú felhasználás. Jellemző még a becslésre és pótlásra történő alkalmazás, valamint a statisztikai regiszter aktualizálása. A 4. számú tábla mutatja az egyes felhasználási célok számszerű értékeit.

4. tábla Adminisztratív adatok felhasználásának célja a KSH és a HSSz által elrendelt adatátvételek esetén, (darab)

Felhasználás célja	KSH	HSSz	Összesen
Elemzés	91	21	112
Adatgyűjtés helyettesítés	126	12	138
Ellenőrzés	81	10	91
Becslés	74	1	75
Statisztikai regiszter aktualizálása	37	4	41
Adatszolgáltatói kör kijelölése	33	0	33
Egyéb	31	7	38

11. ábra Az egyéb adatforrásból származó adatok hasznosulása a megvalósult adatfelvételekhez viszonyítva, 2022

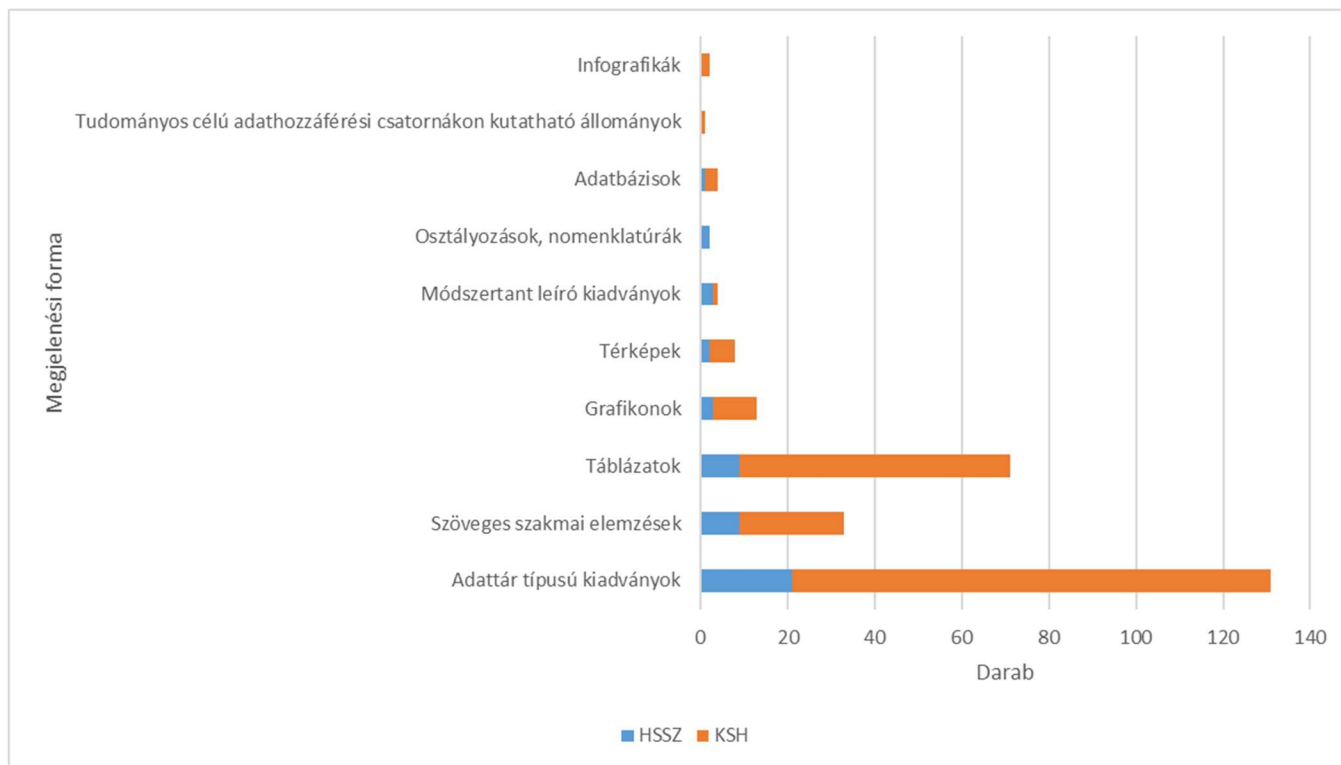
2022-ben a kérdésre érkező válaszok alapján összesen 699 esetben² jelölték azt a kollégák, hogy egyéb adatforrásokat is felhasználnak az érintett adatfelvétel feldolgozási folyamatában (lásd 11. ábra). Az adatfelvételek 30%-ához nem használtak egyéb adatforrásból származó adatokat a HSSz tagjai. Az egyéb felhasználási cél válaszlehetőségre jellemzően a súlyozást, súlyképzést, illetve a validálást jelölték meg a kollégák.

Kérdőívünk a publikálás három formáját vizsgálta: nyomtatott (13%), online (76%) és egyéb (11%).

A begyűjtött adatokból az adat-előállítási folyamat után kapott eredmények publikálása legnagyobb részben – a tavalyi elemzésben bemutatottakhoz hasonlóan – online felületeken történik. A kapott eredmények alapján a nyomtatott és az egyéb felületeken megjelenő tartalmak az összes publikáció 24%-át teszik ki. A nyomtatott formátumok között kiemelkedő helyen vannak az évkönyvek, de jelentős még az aggregált adatokat tartalmazó publikációk és az elemzések szerepe is.

²A kérdőíven ennél a kérdésnél egy adatfelvétel esetén több lehetőség közül lehetett választani.

12. ábra A statisztikai termékek nyomtatott formában történő megjelenéseinek száma, 2022*

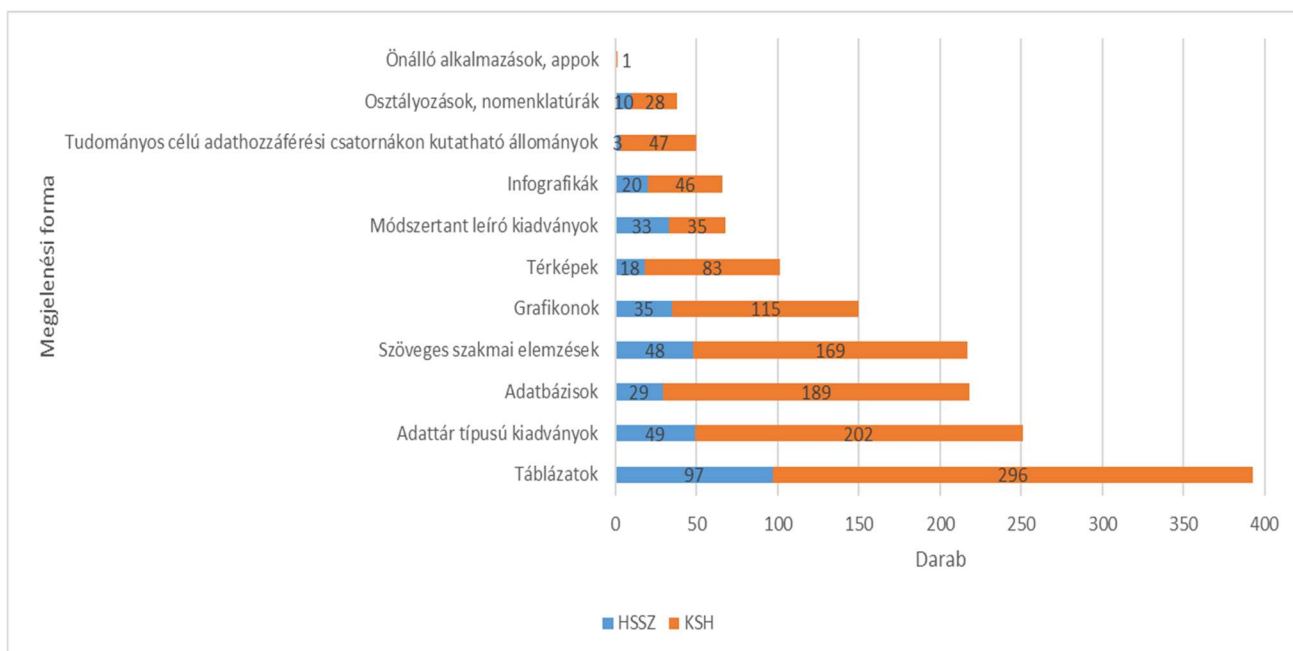

* Nyomtatott publikálási formák: adattár típusú kiadványok, szöveges szakmai elemzések, táblák, grafikonok, térképek, módszertant leíró kiadványok, osztályozások, nomenklatúrák, adatbázisok, tudományos célú adathozzáférési csatornákon kutatható állományok, infografikák.

Az adattár típusú kiadványok publikálása a legjellemzőbb nyomtatott publikálási forma, ezt követte a táblázatos megjelenítés.

A következőkben a beérkezett kérdőívek összesített eredményei alapján az egyes kategóriák online megjelenéseit ábrázoljuk.

13. ábra A statisztikai termékek online formában publikált leggyakoribb megjelenéseinek száma, 2022*

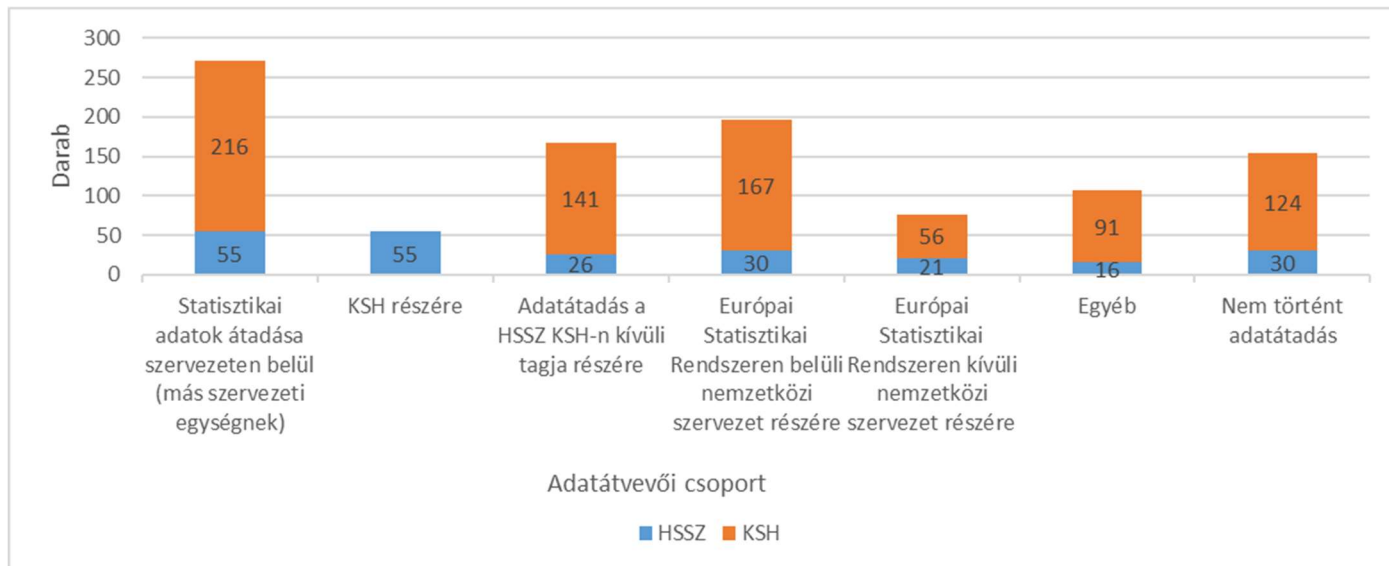
* Online publikálási formák: adattár típusú kiadványok, szöveges szakmai elemzések, táblák, grafikonok, térképek, módszertant leíró kiadványok, osztályozások, nomenklatúrák, adatbázisok, tudományos célú adathozzáférési csatornákon kutatható állományok, infografikák, önálló alkalmazások, applikációk.

Az online megjelenítés esetében érkezett válaszok az előző évhez hasonlóan alakultak kis eltérésekkel. Jellemzően online is táblás adatokat publikálnak, de az adattár típusú kiadványok és az adatbázisok is elterjedtek, valamint a szöveges szakmai elemzések száma is nőtt az előző évhez képest.

A vizualizációs eszközök közül az online felületeken való megjelenést tekintve továbbra is vezető helyen van a grafikonos megoldásokat használó publikálási forma, ezt követte a térképes megjelenítés. Infografikát 66 esetben alkalmaztak az adatok megjelenítéséhez.

A statisztikai célú adatátadások átvevőinek szám szerinti megoszlását mind a KSH, mind a HSSz KSH-n kívüli tagjai által a kérdőívre adott válaszaikból összesítettük (14. ábra). A leggyakoribb kategória a korábbi évekhez hasonlóan a szervezeten belüli átadás volt, ennek száma (271), ez az érték csökkent a 2021. évihez (291) képest. Az ezt követő kategóriák, az Európai Statisztikai Rendszer tagjai, valamint az Európai Unió Bizottságának szervei részére történő átadások, valamint a HSSz-tagok részére történő átadások (197, illetve 167). Összességében megállapítható, hogy 2022-ben nőtt az átadások száma az előző évihez képest. Az adatok összesítéséből az is kiderült, hogy a kitöltött teljesülési kérdőívek 85%-a esetén történt adatátadás az adatátvételek/adatgyűjtések feldolgozott adataiból.

14. ábra A statisztikai célú * adatátadások átvevői, 2022

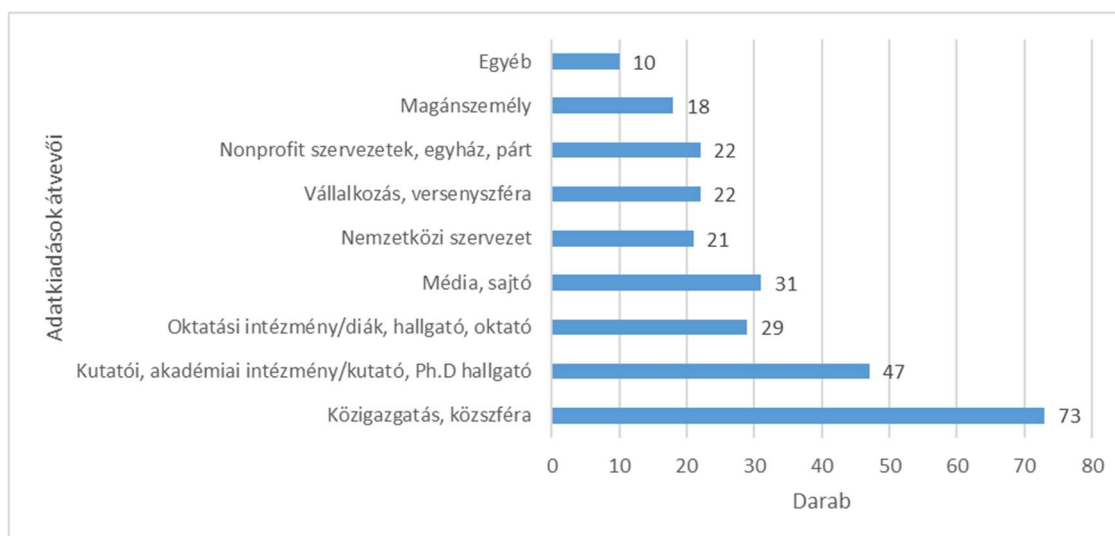
* Statisztikai cél: hivatalos statisztikai adat statisztikai adat-előállítási folyamatban való felhasználása.

A tudományos vagy tájékoztatási célú adatkiadásokra vonatkozó kérdés idén is csak a HSSz KSH-n kívüli tagjainak kérdőívében szerepelt, az adatok összesítése után az alábbi eredményt állt elő (15. ábra).

Az ábrán kiemelkedik a közigazgatás, mint felhasználói kategória, ami alapján elmondható, hogy a feldolgozott adatokkal kapcsolatos adatkiadások a leggyakrabban a minisztériumok és egyéb közigazgatási szervek részére teljesülnek, vagyis az adatokat ilyen módon kiterjedten a kormányzati döntéshozatalban hasznosítják.

Ezen túlmenően az is elmondható, hogy külön adatkérés nélkül, az adatokat a honlapokról letöltve is használják a különböző felhasználói csoportok.

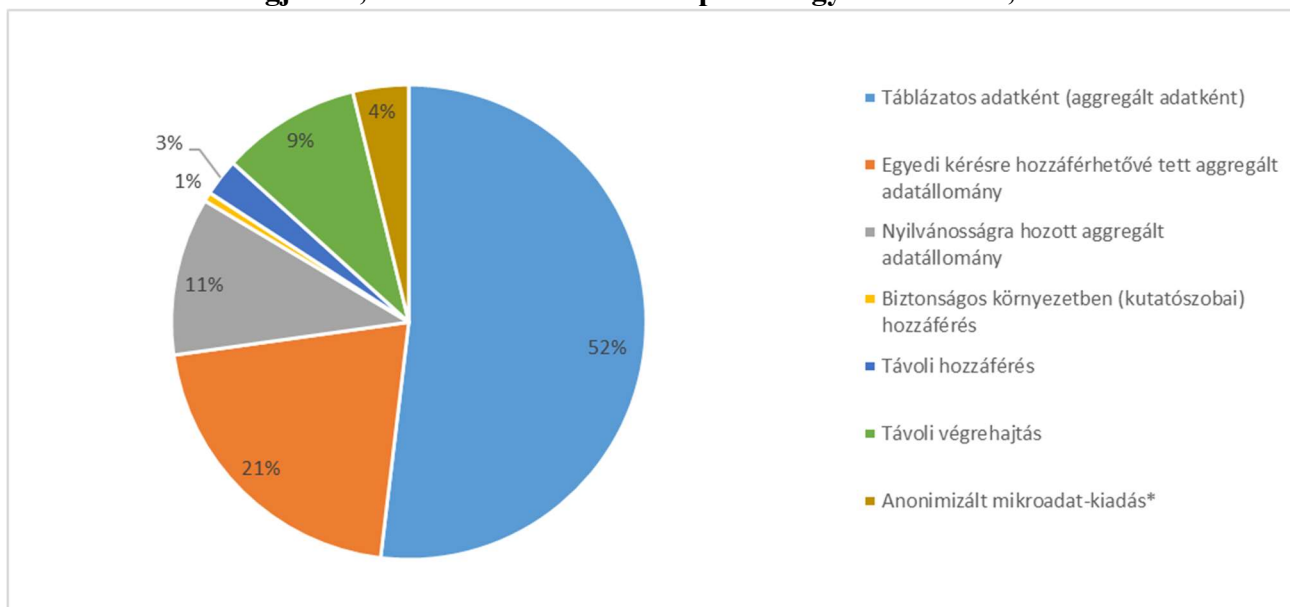
15. ábra Tudományos vagy tájékoztatási célú adatkiadások átvevői a HSSz további szerveinél, 2022

* Kutató: olyan természetes személy, aki tudományos kutatási célból, kutatással foglalkozó intézménnyel való együttműködésben vagy anélkül kíván hozzáférni statisztikai adatokhoz, ideértve a közoktatásban, illetve a felsőoktatásban részt vevő hallgatókat, diákokat is. Egyéb: azon felhasználói csoport megjelölése, amelyeket a fentiekben nem jelöl a kérdőív.

A HSSz esetében vizsgált adatkiadások a megvalósulás formáját tekintve az alábbiak szerint alakultak.

16. ábra Adatátadások és adatkiadások megvalósulási formái a HSSz KSH-n kívüli tagjainál, minden felhasználói csoportot figyelembe véve, 2022

Az adatkiadások több mint fele (52%-a) táblázatos adatként, 21%-a egyedi kérésre összeállított táblás formában valósult meg. Ebből látható, hogy az összes adatkiadás 73%-a táblákba rendezve jelenik meg, ami 4 százalékpontos csökkenés a 2021. évi 77%-hoz képest. Az adatkiadások mindössze 17%-át adják ki az egyéb módozatok (kutatószobai hozzáférés, távoli hozzáférés/végrehajtás, anonimizált mikroadat³ kiadása). A táblás adatok kiadásának százalékos aránya, 2021-ben 52% volt, idén is hasonló értéket mutatott, mint az előző évben. Az egyedi kérésre összeállított adatok 2021-ben 25%-ot tettek ki, míg idén ez az arány 21% volt, ami némi csökkenést mutat az előző évhez képest.

Ezek alapján elmondható, hogy 2022-ben a két kategória – egyedi kérésre összeállított táblás adatok, illetve táblás adatként (aggregált adatként) – összevont aránya hasonló volt az előző évihez.

³ Mikroadat: olyan, rekordok sorozatából álló állomány, amely megfigyelési egységek adatait tartalmazza. Az aggregált adatok előállításának elsődleges forrása. Anonimizált mikroadat: olyan mikroadatokat, amelyeket – megfelelő felfedés elleni védelmi módszerek alkalmazásával – annak érdekében módosítottak, hogy az azonosításhoz használható legjobb eljárásokkal összhangban minimális mértékűre csökkenjen az érintett statisztikai egységek felfedési kockázata. Az így létrejött adatállományok már nem hozhatók kapcsolatba az adatszolgáltatókkal, ezért – megfelelő szerződéses garanciák mellett – átadhatók az adatkérők részére.

A kérdőívek idén is tartalmazták az adatok kezelése során felmerülő adatvédelmi megoldásokat tartalmazó kérdést.

A **jogi védelem**⁴ terén elmondható, hogy a HSSz KSH-n kívüli tagjai rendelkeznek az általános adatvédelmi rendelkezéseiken túl kifejezetten a statisztikai adatvédelemről rendelkező belső szabályzatokkal, titoktartási nyilatkozatokkal.

A **fizikai védelem**⁵ esetében az alábbiak voltak a leggyakrabban említett eszközök:

- kártyás belépőrendszer, kamerarendszer, portaszolgálat;
- az adatlapok zárható termekben, szekrényekben történő tárolása;
- jogosultság alapú rendszer, jelszavas védelem;
- az adatokról biztonsági másolat készül.

A **statisztikai felfedés elleni védelem**⁶ területén a leggyakrabban alkalmazott megoldások:

- az adatok aggregált kezelése;
- az ún. „hármasszabály”, dominanciaszabály, elsődleges és másodlagos cellaelnyomás.

További eszközöket is megjelöltek a válaszokban: anonim feldolgozás, egyedi kódolás (egyedi kulcs alkalmazása).

⁴ Jogi adatvédelem: olyan jogi adatvédelmi eszközök összessége, amelyek egyértelműen meghatározzák az érintettek jogait, kötelezettségeit és felelősségét (pl. szerződéskötés adatkérővel, felhasználási feltételek kikötése, titoktartási nyilatkozatok kikötése stb.).

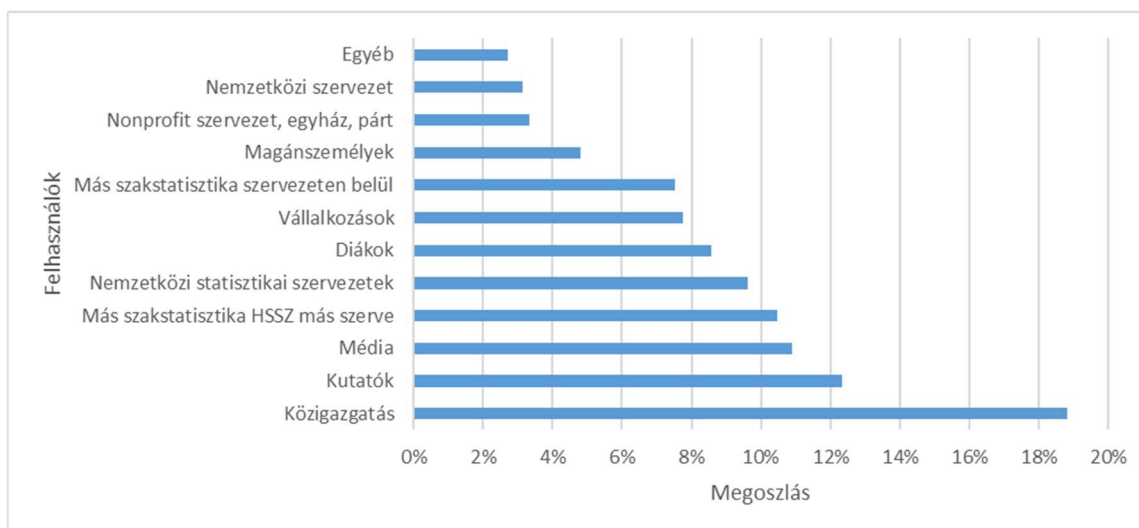
⁵ Fizikai adatvédelem: olyan adatvédelmi megoldások összessége, melyek célja az adatok külső, fizikai behatásoktól, veszélyektől való megóvása, valamint az eszközök és adatok közelébe jutásának megnehezítése (pl. adatokat tároló szerverek szeparált helyiségben való tárolása, ahová a belépés szigorúan ellenőrzött, biztonsági másolatok készítése, jogosultságkezelési rendszer bevezetése, jelszavak, azonosítási metódusok stb.).

⁶ Statisztikai felfedés elleni védelem: olyan, statisztikai célra összeállított adatállományok módosítását célzó módszerek összessége, amelyek a lehető legnagyobb mértékben csökkentik annak kockázatát, hogy valamely statisztikai egységet vagy rá vonatkozó új információt beazonosítsunk az állomány alapján (pl. mikroadatokat esetén azonosításhoz/felfedéshez szükséges kulcsváltozók meghatározása, és azok alapján a kulcsokra való találatok mesterséges növelése, pl. zajosítás, rekordcsere, aggregálás, kerekítés, alsó-felső kódolás stb.), táblás adatok esetén elsődlegesen elnyomandó cellák vizsgálata (pl. „hármasszabály”, dominanciaszabály stb.), illetve másodlagos cellaelnyomás szükségességének vizsgálata, és szükség esetén másodlagos cellaelnyomási akciók elvégzése.

Az előállított statisztikai adatállományok jellemző felhasználói

A gyűjtött/átvett adatokból előállított statisztikai adatállományok felhasználói oldalát tekintve a következő következtetések vonhatók le az alábbi diagram (17. ábra) segítségével.

17. ábra A HSSz KSH-n kívüli tagjai által előállított statisztikai adatállományok jellemző felhasználói, 2022

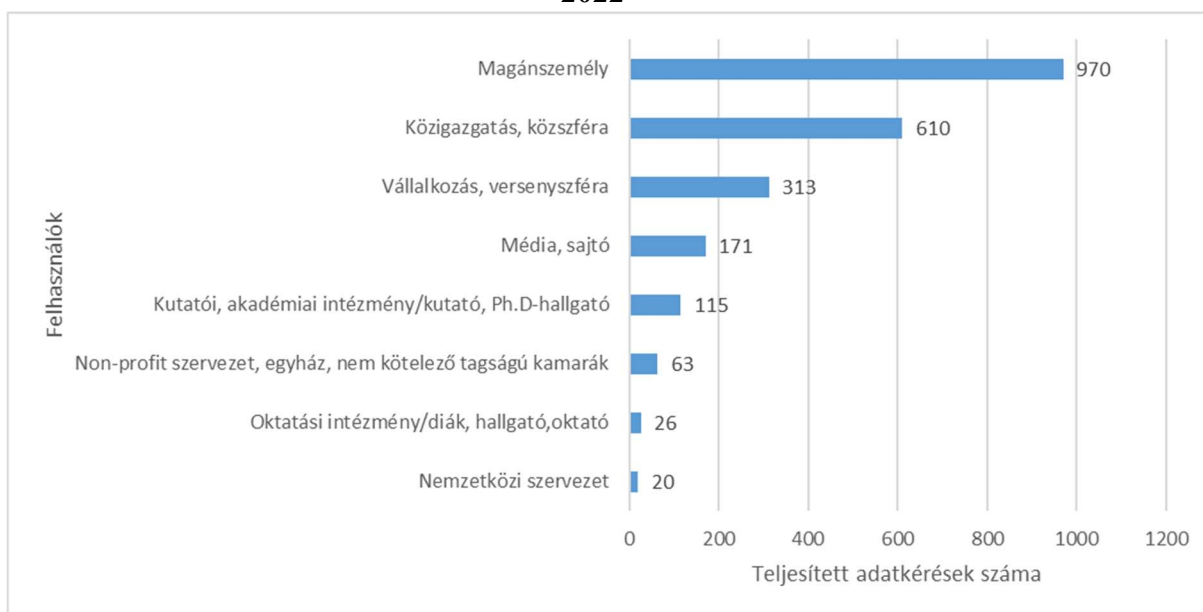
A felhasználók 19%-át a közigazgatás adta (2021-ban 20%). A második legjelentősebb kategória a HSSz-tagoknál mért eredmények alapján a kutatók (12%), illetve a média, sajtó (11%). Ezeket követte a nemzetközi statisztikai szervek (10%). Ezzel szemben a legkisebb arányt az egyéb nemzetközi szervezetek, a nonprofit szervezetek, illetve az egyéb felhasználók (mindhárom kategória 3%-ot tett ki) jelentették. Az adatokban kisebb eltolódások láthatók a 2021. évi adatokhoz képest. A felhasználók az egyéb kategóriáján belül jellemzően olyan további szakmai szervezeteket jelöltek meg, amelyekkel szorosan együttműködnek.

A KSH „Lépjen velünk kapcsolatba!” rendszerében regisztrált adatkérésekre részletes statisztika áll rendelkezésre 2022-re vonatkozóan is.

A következőkben röviden bemutatásra kerül a felhasználók szerinti, összesített adatkérések számának alakulása, valamint az adatkérésekben a leggyakrabban érintett SzOR (Szakstatistikák Osztályozási Rendszere) témák.

Az adatkérések felhasználói csoportok szerinti megoszlása a következő diagramon (18. ábra) látható. 2022-ben összesen 2291 esetben érkezett a KSH felületén keresztül adatkérés. Ezek közül a magánszemélyek (970)⁷, a közigazgatás, közszféra (610) és a vállalkozások, versenyszféra (313) területéről érkezett kérések száma emelkedett ki. 2021-ben az első három helyen szintén ez a három kategória állt.

18. ábra A KSH által teljesített adatkérések, felhasználói csoportok szerint, 2022

⁷ A vállalkozások gyakran magánszemélyként nyújtják be a kérdéseiket, ez is hozzájárul ahhoz, hogy olyan magas a magánszemélyek száma.

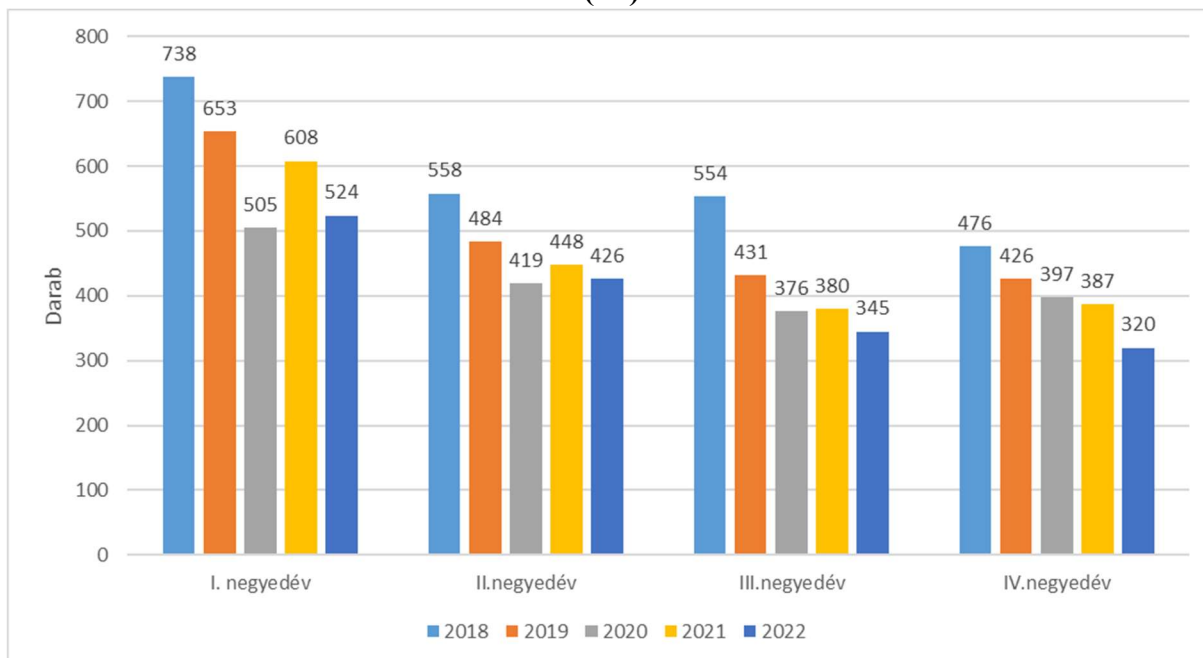
**19. ábra A KSH által teljesített adatkérések a legkeresettebb SzOR-témák szerint,
2022**

A legkeresettebb elemeket a 2022. évi négy negyedév összesítésével a 19. ábra tartalmazza. Mind közül kiemelkedő a „*Továbbvezetett népeség*” kategóriája, amely negyedévenkénti bontásban is a legnépszerűbb volt. Az ábrán látható, hogy sok adatkérés érkezett még a „*Fogyasztói árak*”, valamint a „*Keresetek*” témákkal kapcsolatban is.

Az adatkérésekkel kapcsolatos 20. számú ábrán az elmúlt 5 évben beérkezett adatok idősoros ábrázolása látható. Az adatkérések száma jellemzően az I. negyedévben volt a legmagasabb és a IV. negyedévben a legkisebb. A 2022. évi adatok alakulása követte ezt a trendet.

20. ábra A KSH rendszerében lezajlott adatkérések, negyedévek szerint, 2018-2022-ban (db)

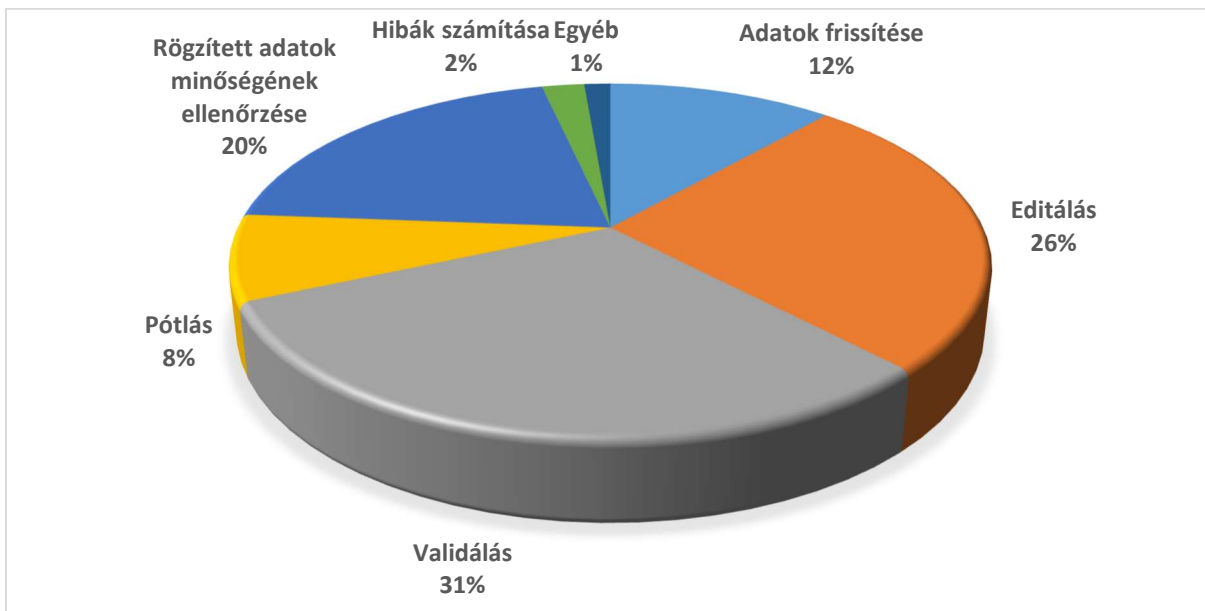
Minőségjelentések

A HSSz-tagok által kitöltött 121 kérdőívösszesítéséből kiderült, hogy 10 esetben nem készítettek nemzetközi minőségjelentést. A kitöltők 27 esetben jelölték meg a „szervezetten belüli minőségirányítási folyamaton keresztül” lehetőséget, 11 esetben a nemzetközi szervezeteknek küldték meg jelentéseiket. Az egyéb esetet 13 kérdőíven jelölték meg a kitöltők. Ezeknek a döntő többsége a DESAP-kérdőív (a „*Development of a Self Assessment Programme*” projekt keretében, az Eurostat és a tagállamok által kialakított adatfelvételek önértékelési kérdőíve) kitöltését adta meg válaszként.

A KSH által elrendelt, 2022-ben megvalósult adatfelvételeknél a kitöltött válaszok alapján elmondható, hogy 187 esetben készült és 243 esetben nem készült minőségjelentés. A KSH belső gyakorlata szerint szakstatisztikánként készül minőségjelentés és nem adatfelvételi szinten. 2022-ben kitöltők azt jelezték, hogy a minőség mérésére vonatkozó belső fejlesztésű rendszerben (a DOQ-ban), 54 esetben már elkészültek a minőségjelentések. A KSH-n belül vagy azért nem készítettek belső minőségjelentést, mert az uniós/nemzetközi kötelezettségként is elő van írva ezekre az adatfelvételekre, és annak keretében már teljesítették (109 esetben) vagy az adatfelvétel jellegéből adódóan nem készült minőségjelentés. Ez többnyire a statisztikai adatátvételek esetében fordult ez elő.

A minőség javítására tett intézkedések megoszlása a következő ábrán (21. ábra) látható, ez a kérdés kizárólag a HSSz KSH-n kívüli tagjai esetében szerepelt a kérdőíven.

21. ábra A minőség javítására tett intézkedések megoszlása, 2022

Ennek alapján a minőség javítása érdekében megtett leggyakoribb intézkedés a 2022. évi adatfelvételekben a *validálás*⁸ (2021-ben 31%, 2020-ban 24%) és az *editálás*⁹ (2021-ben 25%, 2020-ban 29%) volt. Az *adatok frissítése* a tavalyihoz képest emelkedett (2021-ben 10%, 2020-ban 16%).

Az előre definiált kategóriákon kívül minőségjavítási eszközként merült még fel

- az adatellenőrzés, adatjavítás feladatainak biztosítása, felügyelete,
- a hiánypótlási kérés, felszólítás küldése,
- a be nem érkezett adatok sürgetése.

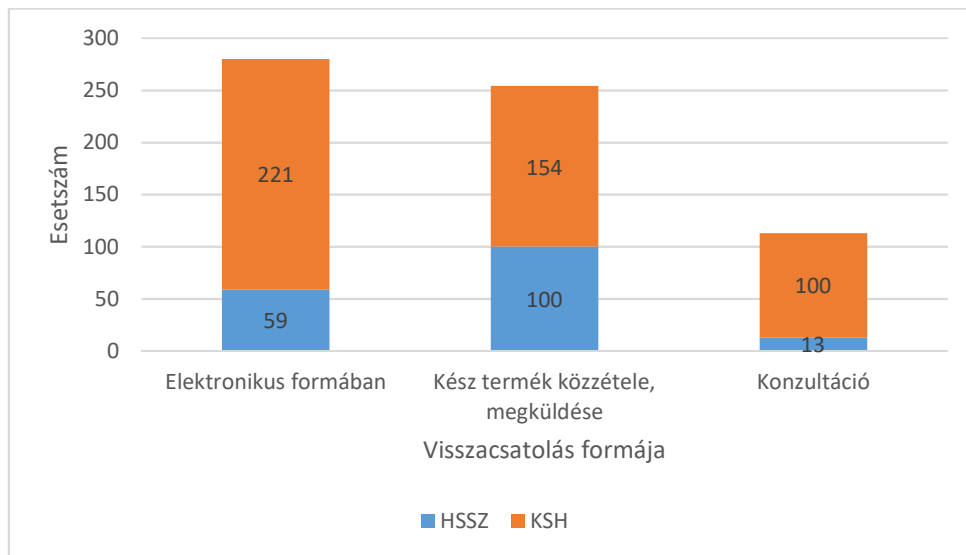
Visszacsatolás

2022-ben ismét megtörtént a visszacsatolások módjának mérése. Összesen 445 kérdőíven jelölték be a kitöltők, hogy különböző formákban történnek visszacsatolások az adatszolgáltatóknak. A legjellemzőbben ez elektronikus formában zajlott, ezt követte a kész statisztikai termék megküldése, és az esetek közel negyedében konzultáció történt az adatszolgáltató partnerekkel.

⁸ Validálás: az aggregált adatok összehasonlítása, ellenőrzése, javítása azonos, illetve más (statisztikai felvételek, mérlegek stb.) adminisztratív forrásokból származó adatok felhasználásával.

⁹ Editálás: olyan tevékenység, amelynek eredményeként a validálás során megjelölt/azonosított hibás adatok javításra kerülnek, vagy törölődnek és pótlásra jelölődnek.

22. ábra A visszacsatolások formájának megoszlása, 2022

Ha megvizsgáljuk a kérdést a KSH és a HSSz további szervei szerinti bontásban is, láthatjuk a különbségeket: míg a KSH-nál nagy számban volt elektronikus visszajelzés, addig a HSSz egyéb tagjainál a visszacsatolás magasabb számban történt a kész statisztikai termék megküldésével.

Budapest, 2023. december

KSH Statisztikai koordinációs és jogi főosztály